

БЕЗПЕКОВИЙ ПРІОРИТЕТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ Й ЗАВДАННЯ СПЕЦСЛУЖБ

Усе більше розповсюджується думка, що на сучасному етапі економічний чинник перетворюється на визначальний у взаєминах світових акторів. Проте за умов панування в міжнародних відносинах силових детермінант, коли демократичні принципи доволі часто залишаються лише деклараціями, а наявність силового потенціалу та військової могутності надає незаперечну перевагу та дозволяє ігнорувати думку світової громадськості, теорія політичного реалізму Ганса Моргентау й досі залишається актуальною.

Пригадаймо політику єдиної сучасної суперпотуги: відомо, що Сполучені Штати Америки виношують плани розбудови системи протиракетної оборони свого континенту, ухиляються від підписання угоди про повну заборону ядерних випробувань всупереч невдоволенню та закидам багатьох країн, серед яких є й провідні західноєвропейські демократії. Не в останню чергу потуга США базується на військовій перевазі та ефективній діяльності спеціальних відомств. Красномовним свідченням важливості належної інформованості є той факт, що своєчасне здобуття та належне використання інформації є складовою переважаючого маневру — одного з основоположних принципів американського військового будівництва.

Прикладом може слугувати також Росія, котра за багатьма параметрами знаходиться далеко позаду розвинутих країн. Але провідні держави змушені рахуватися з позицією Росії, оскільки наявність потужної зброї та ядерного арсеналу робить Росію актором, до котрого прикута увага світових політичних кіл. Російський політичний істеблїшмент використовує силовий аргумент, коли вважає, що для того вже прийшов час. Про те свідчать і нагадування колишнього президента Єльцина під час його перебування в Китаї 9 грудня 1999 р., що Росія володіє повним арсеналом ядерної зброї, і "Концепція національної безпеки Російської Федерації", де передбачено

застосування ядерної зброї "у випадку необхідності відсічі збройної агресії, якщо всі інші заходи вирішення кризової ситуації вичерпані або виявилися неефективними".

До того ж до влади в Росії прийшла людина нестороння проблем безпеки — Володимир Путін, виходець із лав Комітету державної безпеки, особа, котра безпосередньо займалася питаннями державної безпеки та, щонайменше, вміє професійно збирати та аналізувати інформацію. Між тим зовнішньополітична діяльність радянських, а згодом російських спецслужб отримала репутацію високоефективної та показової.

І нарешті звернімося до політики країни, що традиційно вирізняється своєю "особливістю" на міжнародній арені, — Франції. Офіційний Париж певною мірою дозволяє собі амбіційну дипломатичну гру за рахунок володіння значним військовим та ядерним потенціалом. Розбудувавши власні ядерні сили, Франція вийшла з військового Комітету НАТО, незважаючи на значне невдоволення США. За умов трансформації постбіполярного світу президент Франції Жак Ширак, прийшовши до влади, ініціював проведення в 1995 році ядерних випробувань, хоча ця акція Франції й піддалася критиці з боку багатьох країн та організацій. На сучасному етапі французькі урядовці закликають своїх колег по Євросоюзу розвивати саме безпекову та оборонну складову майбутньої об'єднаної Європи.

Французьке керівництво відверто підкреслює необхідність обстоювання провідної ролі держави на європейському стратегічному просторі. Зокрема, міністр оборони Алан Рішар підкреслив, що "Франція та Німеччина не можуть відмовитися від своєї провідної ролі. Без наших країн в Європі не може бути переконливої системи оборони".

Крім того, хоча французькі спецслужби і не витримують порівняння з американськими та російськими, проте в загальносвітовому вимірі є дієвими.

Таким чином, у світі, де силові чинники продовжують відігравати важливу роль, країни, військова складові національної могутності котрих є високорозвиненою, виявляють себе активними учасниками міжнародного життя. Тим часом якість державного функціонування в неабиякій мірі залежить від стану безпеки держави.

Не таємниця, що кожна країна володіє спеціальним апаратом для захисту своєї безпеки. Процес державотворення незалежної України зумовив необхідність пристосування наявних спеціальних служб до гарантування безпеки новоутвореної країни та вироблення певних засад їхнього функціонування за умов демократичних перетворень.

Україна є привабливою зоною для використання сусідніми державами та іншими учасниками світового процесу та поширення впливу на неї, до чого спонукає саме геополітичне розташування України. Крім того, підтвердження цього знаходимо в самій історії українського народу. Не викликає подиву, що за даних обставин Україна насичена агентами іноземного впливу, перетворившись на "полігон" експериментів та операцій потужних розвідок світу, які чинять шалений тиск з метою впливу на визначення її стратегічного курсу.

Отже, Україна потребує злагодженої та результативної роботи своїх спецслужб. Існує нагальна потреба законодавчого регулювання діяльності спецслужб не лише на території України. Необхідне регламентування розвідувальної діяльності українських спецслужб, перетворення їх на дійсно ефективний інструмент зовнішньої політики, адже не зникла потреба у здійсненні розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. Нейтральна держава повинна надавати роботі спецслужб особливої уваги.

На діяльність спецслужб незалежної України впливають декілька негативних чинників:

— по-перше, від історичного минулого спецслужби успадкували заплямовану репутацію: ще пригадуються часи, коли Комітет державної безпеки, окрім інших функцій, був гнобителем та катом власного народу. Отже, негативний імідж радянської спецслужби автоматично переноситься на спадкоємця КДБ — спецслужбу незалежної України — СБУ. Цей підхід може змінюватися, але на зміну свідомості пересічних громадян потрібен час;

— по-друге, логічним видається припущення, що після розпаду СРСР далеко не всі співробітники спецслужб були морально готові працювати на незалежну українську державу. Відомо, що КДБ придушував націоналістичні рухи;

— по-третє, за умов функціонування України як суверенної держави під час непередбачуваних геополітичних трансформацій постбіполярного світу зросла потреба в підвищенні професіоналізму співробітників спецслужб.

Прикметно, що прихід нових молодих кадрів, котрі прагнуть розбудувати саме українську державу, на роботу в спецслужби сприятиме покращанню ситуації. З іншого боку, пристосовуватися до діяльності за умов кардинальних перетворень, зокрема, спалаху регіональних конфліктів та локальних криз, активізації тероризму повинні спецслужби всіх держав, отже, це не специфічно українська проблема.